



Açık ve uzaktan öğrenmede ders tasarımı: bilim etiği dersi örneği

Arş. Gör. Abdulkadir KARADENİZ^a

^a Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi, Eskişehir, Türkiye 26470

Özet

Anadolu Üniversitesinde Lisansüstü öğrenim gören bütün öğrencilere Bilim Etiği dersinin verilmesi yönetmelik gereği zorunlu kılınmıştır; ancak, öğrenci sayısı fazlalığından ve öğretim elemanı sıkıntısından dolayı dersin geleneksel yöntemle yüz yüze sağlanması mümkün olmadığından açık ve uzaktan öğrenme yaklaşımlarından yararlanılması karar verilmiştir. Bu doğrultuda Blackboard Öğrenme Yönetim sistemi kullanılmış ve dersin tasarım sürecinde kolay takip edilebilir bir yapı sağlamak amacıyla ADDIE (Analiz, tasarım, geliştirme, uygulama ve değerlendirme) öğretim tasarım modelinin adımları izlenmiştir. Dönem sonunda likert tipi ölçek aracılığıyla öğrencilerin görüşlerine başvurulmuş ve büyük bir çoğunluğunun dersin etkili ve verimli olduğunu düşündükleri sonucuna varılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Açık ve Uzaktan Öğrenme, Öğretim Tasarımı, Blackboard, Öğrenme Yönetim Sistemi, Bilim Etiği.

Abstract

Science Ethics Course is obliged to be given to the graduate students of Anadolu University in accordance with the regulations set. However, some hurdles appeared in terms of conducting the course in traditional (face to face) method due to large number of students and lack of faculty. Accordingly, it is decided to utilize from open and distance learning approaches. Therefore, Blackboard Learning Management System has been used and ADDIE Instructional Systems Design Model (stands for Analysis, Design, Development, Implementation and Evaluation) has been tracked. At the end of the semester, learners' opinions are received via scale and the student majority's opinions towards efficacy and productivity of the course have been observed.

Keywords: Open and Distance Learning, Instructional Design, Blackboard, Learning Management System, Science Ethics

Kaynak Gösterme

Karadeniz, A. (2015). Açık ve uzaktan öğrenmede ders tasarımı: bilim etiği dersi örneği. *AUAd*, 1(3), 91-107.

Giriş

Bireylere akademik yaşamlarının ilk yıllarında bilimsel araştırma eğitiminin ve disiplininin verilememesi etik dışı davranışların oluşmasında önemli sebeplerin başında gelmektedir (Özenç Uçak ve Birinci, 2008). Bu doğrultuda Anadolu Üniversitesinde lisansüstü öğrenim gören bütün öğrencilere Bilim Etiği dersinin verilmesi yönetmelik gereği zorunlu kılınmıştır. Ancak dersin bütün öğrencilere geleneksel yaklaşımla yüz yüze verilmesi öğretim elemanı sıkıntısından dolayı mümkün olamamaktadır. Bu doğrultuda Açık ve Uzaktan Öğrenme yaklaşımından yararlanılması öngörülmüş ve Bilim Etiği dersi için eşzamansız bir ders tasarımı yapılmasına karar verilmiştir.

Temel olarak öğretmenin ve öğrencinin birbirinden farklı ortamlarda buldukları sistem (Keegan, 1996) olarak ifade edilen açık ve uzaktan öğrenme, bütün öğrenim düzeylerinde kullanılan öğretme-öğrenme yöntemlerini, sınıf ve okul yönetimini, planlamayı, rehberliği ve bütün bunların organize edilmesini kapsamaktadır (Holmberg, 1989). Bu doğrultuda Simonson, Smaldino, Albright ve Zvacek (2012) açık ve uzaktan öğrenmeyi, öğrenenlerin birbirlerinden ve öğrenme kaynaklarından zaman ve/veya mekân bağlamında uzaktan olduğu, birbirleriyle ve öğrenme kaynaklarıyla etkileşimlerinin uzaktan iletişim sistemine dayalı olarak gerçekleştirildiği öğrenme süreci olarak tanımlamıştır. Benzer şekilde Moore ve Kearsley (2005)'e göre açık ve uzaktan öğrenme, farklı iletişim teknolojileriyle gerçekleştirilen, normal şartlarda öğrenme olayı ile öğretme olayının farklı yerlerde olduğu, kasıtlı, planlı ve programlı yapılan bir süreçtir. Açık ve uzaktan öğrenme sadece mekânsal uzaklığı değil aynı zamanda zamansal uzaklık engelini de ortadan kaldırmaktadır.

Yüz yüze eğitimin sınırlılığı olarak katılımcıların ve rehber kişinin aynı ortamda aynı zamanda bulunması sınırlılığı açık ve uzaktan öğrenme yaklaşımlarıyla genişlemiştir. Açık ve uzaktan öğrenme, farklı zaman - farklı mekân, aynı zaman – farklı mekân, aynı zaman-aynı mekân ve farklı zaman-aynı mekân gibi farklı türlerle ihtiyaçların giderilebilmesi yönünde daha fazla seçenek sağlamaktadır (Simonson vd, 2012). Aynı zamanda kullanılan iletişim teknolojilerinin özelliklerine de bağlı olarak ulaşılan öğrenen sayısının da kitlesel düzeylere çıkarılabilmesi mümkündür. Bu durum birçok alanda kendini göstermiş ve birçok eğitim ortamı tamamen ya da ders bazında açık ve uzaktan öğrenme yaklaşımlarıyla çeşitlenmiştir. Bu değişim ve dönüşüm doğrultusunda Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde okutulan Bilim Etiği dersinin öğrenci sayısı fazlalığı ve öğretim elemanı eksikliği sorununun da açık ve uzaktan öğrenme yaklaşımlarıyla giderebileceği öngörülmüştür: Diğer yandan, özellikle örgün yapılanmalarda açık ve uzaktan öğrenme yaklaşımından destek alınması

noktasında öğrenenlerin bir şekilde dersin yürütücüsüyle bir araya gelmek gibi bir beklentisinin de olabileceği düşüncesiyle çalışma kapsamında 14 haftalık bir ders olan *Bilim Etiği* için karma (blended) bir yapı hazırlanmış öğrencilerin kendilerini terk edilmiş hissetmemeleri (Rovai, 2000) için belirli haftalarda yüz yüze konferansların düzenlenmesine karar verilmiştir.

Amaç

Bu çalışmada, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde geleneksel yöntemle yürütülen lisansüstü derslerinden *Bilim Etiği* dersinin açık ve uzaktan öğrenme yaklaşımı ile verilebilecek hale getirilmesi ve etkililiğinin öğrenci görüşlerine göre ortaya konulması amaçlanmıştır.

Çalışma kapsamında yoğun öğrenci katılımının olacağı bir dersin eş zamansız iletişim teknolojilerine dayalı olarak, açık ve uzaktan öğrenme yaklaşımına bağlı kalarak tasarlanması ve dönemsel olarak yüz yüze seminerlerle karma bir hale getirilme süreçleri açıklanmıştır. Aynı zamanda tasarlanan ders hakkında ve bütün süreç hakkında öğrenci görüşlerine başvurulmuş ve analiz edilmiştir. Bu bağlamda çalışmada izlenecek olan yöntem *ders tasarımının yapılması* ve *tasarlanan dersin etkililiğinin sınanması* bölümlerinden oluşmaktadır.

Araştırmanın Kuramsal Temelleri

Öğretim belirlenmiş amaçlar doğrultusunda öğrenmeyi kolaylaştırmak için kasıtlı olarak yapılan işlemleri ifade eder. Bu doğrultuda öğretimin tasarlanması ile kasıtlı yapılan bu işlemlerin organize edilmesi, hazırlanması ve yürütülmesi kastedilmektedir.

Öğretim tasarımının öğrenene yaklaşımı öğrenme teorilerine göre şekillenir. Davranışçı, bilişsel ya da yapılandırmacı bir yaklaşımın benimsendiği öğretim tasarımı benimsenen yaklaşımla paralellik gösterir. Çünkü öğretim tasarımı planlı olarak yapılan öğretim süreçlerinin bütünüdür.

Öğretim tasarımı makro düzeyde üç soruya cevap arar (Smith ve Ragan, 2005);

- Nereye gidiyoruz?(öğretimin hedefleri nelerdir?)
- Gitmek istediğimiz yere nasıl varacağız? (öğrenme stratejisi nedir?)
- Gitmek istediğimiz yere vardığımızı nasıl anlayacağız? (Ölçme ve değerlendirme nasıl bir yapıya sahip olmalı ve nasıl uygulanmalıdır?)

Öğrenme stratejisine bağlı olarak öğretim tasarımı makro düzeyde alınan kararlar farklılık gösterse de genel olarak öğretim tasarımı analiz, tasarım, uygulama ve değerlendirme adımlarından oluşur. Bu adımlar farklı yaklaşımlarla modellenerek daha kapsamlı yapılar haline getirilmişlerdir. Öğretim tasarımcıları beklentileri doğrultusunda birçok farklı öğretim tasarımı modeline yönelebilir. Bu modellerden en çok bilineni ADDIE olarak bilinen analiz, tasarım, geliştirme, uygulama ve değerlendirme basamaklarından oluşan modeldir. Branch (2009)'a göre, ADDIE modeline göre tasarım öğrenci merkezli olmalı, yenilikçi, gerçekçi ve ilham verici bir tasarım olarak şekillenmelidir. Temelde girdi-süreç-çıkıtı yapısına odaklanan ADDIE'nin genel yapısı Branch'ın (2009) belirttiği şekilde aşağıdaki Tablo 1'de özetlenmiştir.

Tablo 1				
<i>ADDIE modelinin genel yapısı</i>				
Analiz	Tasarım	Geliştirme	Uygulama	Değerlendirme
Performans düşüklüğünün potansiyel sebeplerini belirlemek	İstenilen performansı ve uygun test yöntemlerini belirlemek	Öğrenme kaynaklarını oluşturmak veya doğrulamak	Öğrenme ortamını hazırlamak ve öğrencilerin kullanmasını sağlamak	Öğretim materyalinin ve sürecinin uygulama öncesinde ve sonrasında değerlendirmesini yapmak
<ul style="list-style-type: none"> · Performans boşluğunu doğrulamak · Öğrenme hedeflerini belirlemek · Hedef kitleyi belirlemek · Gerekli kaynakları belirlemek · Potansiyel iletim, ulaştırma sistemlerini belirlemek · Proje yönetim planı oluşturmak 	<ul style="list-style-type: none"> · Görev envanteri oluşturmak · Performans hedeflerini oluşturmak · Ölçme stratejilerini geliştirmek 	<ul style="list-style-type: none"> · İçeriği oluşturmak · Ortamı seçmek ya da geliştirmek · Öğrenciler için rehber oluşturmak · Öğretmen için rehber oluşturmak · Pilot uygulamaya yapmak 	<ul style="list-style-type: none"> · Öğretmene kullanılmak · Öğrenciye kullanılmak 	<ul style="list-style-type: none"> · Değerlendirme kurallarını belirlemek · Değerlendirme aracını seçmek · Değerlendirme yapmak

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu araştırma, nicel bir çalışmadır. Bu yönüyle, araştırma betimsel niteliktedir.

Araştırma Alanı ve Katılımcıları

Araştırma alanı, Sosyal Bilimler Enstitüsünde 2014 Bahar döneminde Bilim Etiği dersini alan bütün öğrenciler olarak belirlenmiş ve çalışmaya 290 öğrenci katılmıştır.

Veri Toplama Aracı

Blackboard üzerinden tasarlanan dersin bütün süreçlerinin değerlendirmek, dersin etkinliğini ortaya çıkarmak ve öğrenci memnuniyetini belirlemek amacıyla likert tipi anket maddeleri kullanılmıştır. Dersin uzaktan yürütülmesinin etkililiğini belirlemek amacıyla uygulama sonunda öğrencilerin görüşleri alınmıştır. Anket maddeleri genel olarak üç kategori altında şekillenmiştir:

1. **Kategori:** Dersi öğrencilere ulaştıran öğrenme yönetim sistemi ve ders yürütme stratejileri bağlamında öğrencilerin sistemi kullanımını değerlendirmek amacıyla *Kullanım* alanında maddeler kullanılmıştır.
2. **Kategori:** Derse, sisteme ve dersin yürütücülerine ulaşılabilirliği değerlendirmek için *Ulaşılabilirlik ve İletişim* alanında maddelere yer verilmiştir.
3. **Kategori:** İçerik, ödevler ve dersin genel niteliğini belirlemek için *Ders* alanında anket maddeleri kullanılmıştır.

Veri Toplama Süreci ve Verilerin Analizi

Çalışma kapsamında da bilim etiği dersi tasarımı yaparken ADDIE modeli uygun bulunmuş ve ilgili modelden yararlanılmıştır. Sonraki bölümlerde modelin aşamaları ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

Analiz. *Bilim Etiği* dersinin açık ve uzaktan öğrenme yaklaşımıyla verilebilmesi için öncelikle dersin analizi gerçekleştirilmiştir. Bu analiz kapsamında öğretim elemanlarının beklentileri ve dersin amaçları net bir biçimde ortaya konmuş, dersi yürüten öğretim elemanından derse ait belgeler temin edilmiş ve incelenmiştir.

Öğrenci sayıları, okunacak kitap bölümleri, haftalık okumalar, eş-zamanlı ve eş-zamansız ortamdaki öğrenci görevleri bu belgeler göz önüne alınarak planlanmıştır. Bu süreçte

öğretim elemanı ile haftalık görüşmeler yapılmış ve ders izlencesinin yeniden oluşturulması aşamasında her bir basamakta öğretim elemanından onay alınarak devam edilmiştir.

Tasarım. *Bilim Etiği* dersinin açık ve uzaktan öğrenme yaklaşımıyla hazırlanmasının tasarım aşamasında dersin genel stratejileri belirlenmiştir;

- Derste görev alacak kişilerin rollerine karar verilmiştir.
 - Derse kayıtlı olan öğrencilerden 25 kişilik gruplar oluşturulacak ve her bir grubun bütün sorunlarıyla ilgilenecek bir sanal sınıf sorumlusu atanacaktır.
 - İçerik yüklenmesi, duyurular, sanal sınıf sorumlularının karşılaştığı zorluklar ve öğretim elemanlarına teknik destek sağlamak amacıyla sanal sınıflar koordinatörü belirlenecektir.
 - Öğretim elemanları bütün grupları ve gelişimleri takip edebilecektir.
- Dersin tamamı için karma bir yapı öngörülmüştür. Belirli haftalarda konferans salonunda alanda uzman kişilere seminerler verilecek ve öğrenciler seminere çağrılacaktır. Seminerler aynı zamanda profesyonel destek eşliğinde kayıt altına alınacaktır. Kayıt altına alınan seminer videoları öğrenme yönetim sistem üzerinden öğrencilerin kullanımına açılacaktır. Böylece seminere gelemeyen öğrencilere takip edebilme fırsatı verilebilecektir.
- Haftalık olarak içerikler yayımlanacak ve her hafta ilgili içerikle ilişkili öğrencilere sorular yönlendirilecektir. Öğrencilerin ilgili hafta ödevini yapmaları için belirli bir son gönderim tarihine(deadline) bağlı olacaklardır. Böylece ödevlerin birikme durumu ortadan kaldırılabilir ve sanal sınıf sorumluları da haftalık olarak görev ve sorumluluklarını yerine getirebileceklerdir.
- Ödev soruları dersin yürütücü öğretim elemanları tarafından hazırlanacaktır. Ancak ödevler cevap anahtarı desteği olsa da sanal sınıf sorumlularından yardım alarak değerlendirileceğinden kesin bilgi içeren sorulardan kaçınılacaktır. Öğrencilerin farkındalıklarını ölçme, kişisel duygu ve düşüncelerini yansıtabilecekleri, güncel olaylara ve geçmiş yaşantılarına odaklanan, örnek olay çözümlerine benzer, öznel yargılara izin verecek sorulardan oluşmasına karar verilmiştir. Böylece ödev soruları alanda tam olarak uzman olmayan sanal sınıf sorumluları tarafından da değerlendirilecektir.

Geliştirme. Dersin yer alacağı yapı olarak öğrenme yönetim sistemi kullanılmasına karar verilmiştir. Öğrenme Yönetim Sistemleri, ÖYS (Learning Management System, LMS) öğrenme aktivitelerinin yönetimini sağlayan yazılımlardır. Öğrenme materyali sunma, sunulan öğrenme materyalini paylaşma ve tartışma, kurs kataloglarını yönetme, ödevler alma, sınavlara girme, bu ödev ve sınavlara ilişkin geribildirim sağlama, öğrenme materyallerini düzenleme, öğrenci, öğretmen ve sistem kayıtlarını tutma, raporlar alma gibi işlevleri sağlarlar (Duran, Önal ve Kurtuluş, 2006). Öğrenme yönetim sistemleri açık kaynak kodlu olarak ya da özel firmaların desteğiyle lisanslı olarak kullanılabilir. Günümüzde en çok bilinen öğrenme yönetim sistemlerinden biri de Blackboard'dur. Blackboard sistemi ile öğrenciler; internet erişimi olan her ortamdan eşzamanlı olarak ders içeriklerine, etkinliklerine ve diğer bütün iletişim araçlarına erişebilmekte, ders dışı yapılanmalara blackboard üzerinden ulaşabilmektedir. Öğretim elemanları ise; bu sistem sayesinde, öğrencilerine istedikleri an ulaşabilmekte ve yeni bir aktivite ile öğrencilerin öğrenme süreçlerini güçlendirebilmektedir. Anadolu Üniversitesinin Blackboard öğrenme yönetim sistemi lisansı olduğundan dolayı öğrenme yönetim sistemi olarak Blackboard üzerinden dersin tasarımı yapılmıştır. İçeriklerin haftalık olarak yayınlanacak şekilde hazırlanmasına ve her içerikle ilgili olarak ödev şablonları hazırlanmıştır. Aynı zamanda bu aşamada açık ve uzaktan öğrenme bileşenlerinin neler olacağı da kararlaştırılmıştır;

- Ders izlencesi (Syllabus)
- İçerik (Açıklamalar, İçerik ve Ödev)
- İletişim
- Tartışma Forumu
- Mesajlar
- Duyurular
- Notlar

Ders izlencesi, dersi yürüten kişilerle dersi alan kişiler arasında bütün süreç hakkında bağ kuran ve öğrencilerin muhtemel soru ve sorunlarını ön gören genel bir dönem özetidir. Öğrenme çıktıları ile başlayacak olan ders izlencesi, dönem boyunca yapılması planlanan bütün etkinlikleri açıklamalı ve öğrenenlerin zaman içerisinde karşılaşacakları ölçme değerlendirme etkinliklerine kadar bütün süreçler hakkında bilgi içermelidir (Habaneck, 2005; Wasley, 2008). Bu bağlamda Bilim Etiği dersi için

- uzaktan yürütülecek etkinlikler genel olarak ders izlencesinde tanıtılmıştır;
- öğrencilere ölçme ve değerlendirme sistemi hakkında ders izlencesi içerisinde bilgilendirmede bulunulmuştur;
- modüler yapı olarak haftalık bütün konu başlıklarına ders izlencesinde yer verilmiştir ve
- derste kullanılacak birincil kaynaklar ve yararlanılabilecek ikincil kaynaklar listelenmiştir.

İçerik bileşeninde, Bilim Etiği dersi için modüler bir yapı uygulanırken her modül kendi içerisinde üç ayrı bileşene sahip olacak şekilde tasarlanmıştır. Bu bileşenler aşağıdaki gibi isimlendirilmiştir:

- Açıklamalar
- İçerik
- Ödev

Haftalık yayına açılan modüller açıklamalar sekmesiyle genel olarak öğrencilere tanıtılmıştır. Aynı zamanda o hafta öğrenenlerden beklenenler de açıklamalarda yer almıştır. Sonraki sekmede ise o hafta incelenmesi beklenen içeriğe yer verilmiştir. Akademik yayınlar, videolar, ses klipleri, özel dergi yayınları, gazete haberleri içerik sekmesinde olabilecek türler olarak kararlaştırılmıştır. Son olarak ilgili modül içerisinde ödev alt bileşenine yer verilmiştir. Ödevler öğrencilerin içerikte inceledikleri konuları içeren ve farkındalıklarını yansıtabilecekleri, doğru ve yanlış gibi kesin cevapları olmayan, kişisel deneyimlerini ve öznel yargılarını yansıtabilecekleri açık uçlu sorulardan oluşmaktadır.

İletişim bileşeni ile öğrencilerin ders yürütücülerine, sanal sınıflar koordinatörüne ve sanal sınıf sorumlularına hangi şartlarda ne şekilde ulaşabilecekleri ve hangi yöntemleri izleyebilecekleri tanıtılmıştır.

Tartışma Forumu, öğrencilerin haftalık içerikler hakkında ya da farklı bir konuda kendi aralarında tartışabilecekleri bir ortam olarak bilim etiği dersi tasarımına eklenmiştir.

Mesajlar sekmesinde öğrencilerin diğer öğrencilerle ve dersin sorumlu kişileriyle yazışmalarının yer almasına karar verilmiştir.

Duyurular, Bilim etiği dersi kapsamında ve benzer şekilde tasarlanmış olan ya da tasarlanacak olan birçok farklı uygulamada en çok kullanılan bileşenlerden biridir. Öğrenciler ders izlencesinde her ne kadar hangi hafta ne olacağı konusunda bilgi sahibi olsalar da ilgili izlenice bir bütünü anlatmaktadır ve anlık durumu öğrencilerin sürekli olarak girip anlamalarını beklemek yanlış bir beklenti olacaktır. Bu doğrultuda, özellikle uzaktan yürütülen derslerin

bildirimlerinin süreklilik arz etmesi ve açık-anlaşılır bir yapıya sahip olması önemli bir olgudur. Bu düşünce ile Bilim Etiği dersi kapsamında öğrencilerden beklenenlerin neler olduğuna, son tarihlere, içeriklere, modüllere ve gelecek etkinliklere kadar gerçekleşecek bütün eylemler hakkında duyuru gönderimlerinin yapılmasına karar verilmiştir.

Notlar, öğrencilerin ödev gönderimler sonrasında değerlendirmelerini takip edebilecekleri ve geri bildirimleri inceleyebilecekleri bileşen olarak sisteme eklenmiştir.

Uygulama. Lisansüstü düzeydeki *Bilim Etiği* dersinin açık ve uzaktan öğrenme yaklaşımıyla yürütülebilmesi için, gerekli olan okumalar ve materyaller öğretim elemanları tarafından belirlenmiştir. Bu bağlamda, 14 hafta sürecek olan dersin ilk haftası için tanıtım semineri, ara haftalarda iki ayrı seminer ve son haftası için ödevlerin teslimi ve final sınavının yapılması kararlaştırılmış ve sistem bu karara göre şekillendirilmiştir. Diğer haftalar için de dersin amaçları doğrultusunda belirlenmiş içerikler ve soruları sisteme aktararak takvime uygun hale getirilmiştir.

Değerlendirme. Ders öğrencilere sunulmadan önce öğretim elemanları, sanal sınıf sorumluları ve sanal sınıflar koordinatörü tarafından deneme hesaplarla kontrol edilmiş ve bu süreçte ekran görüntüleri alınarak hatalar belirlenerek giderilmiştir. Hatalardan ayıklanan sistem için son olarak kullanım kılavuzu oluşturulmuş ve dersin tanıtımı haftasında öğrencilere sunulmuştur.

Tasarlanan Dersin Etkililiğinin Sınanması.

Bulgular ve Yorum

Çalışmada öğrenci görüşlerine ulaşmak için beşli likert maddeleri kullanılmıştır. Bu maddeler 1-Hiç katılmıyorum, 2-Katılmıyorum, 3-Kısmen katılıyorum,4-Katılıyorum ve 5-Tamamen katılıyorum şeklinde sıralanmıştır. Bu bağlamda bulgular raporlaştırılırken sıralama adlarına yer verilmemiş ve numaraları kullanılmıştır.

Tablo 2’de görüldüğü gibi öğrenciler genel olarak kullanılan öğrenme yönetim sisteminin kullanımının kolay olduğu ve dersin yürütülebilmesi için kullanım ve takip işlemleri için yapılan bilgilendirmelerin yeterli olduğu yönünde görüşler bildirmişlerdir. Benzer şekilde ödev gönderim işlemlerinin de bilgilendirmeye bağlı olarak zor olmadığını vurgulamışlardır. Ders sonunda devamlılığı olmayan öğrencilerin ödev gönderimlerini de yapmamış oldukları görülmüştür. Bu bağlamda düşük bir yüzdeye sahip de olsa ödev gönderim işleminin zor olduğunu belirten öğrenciler olmuştur.

Tablo 2					
<i>Kullanıma Yönelik Cevapların Yüzde Dağılımları</i>					
	1	2	3	4	5
Blackboard sisteminin kullanımı kolaydı.	0	0	5	52	43
Blackboard programının tanıtımı yeterliydi.	0	5	25	50	20
Ödev gönderme hakkındaki bilgilendirmeler yeterliydi.	0	0	10	50	40
Ödev gönderme işlemleri zordu.	30	60	5	5	0

*Rakamlar yüzde dağılımlarını işaret etmektedir ve tam sayıya yuvarlanmış şekilde verilmiştir.

Tablo 3’de de görüldüğü gibi öğrenciler genel olarak uzaktan yürütülen ders kapsamında sisteme ulaşılabilirlik ve iletişim süreçleri açısından olumlu görüş bildirmişlerdir. Öğrenciler dışında sistemde Ders yürütücüleri, sanal sınıf sorumluları ve bütün sınıflardaki teknik sorunlardan sorumlu olan ve genel süreci yöneten sanal sınıflar koordinatörü ile iletişim kurulmasında sorun yaşanmadığı yönünde görüşlerin yoğunlukta olduğu görülmüştür.

İletişim yollarının sorunsuz olduğu, süreç boyunca yapılan duyuruların ve haftalık ani değişimlerin bilgilendirilme yönteminde sorun olmadığı öğrencilerden gelen cevaplardan anlaşılmaktadır.

Tablo 3					
<i>Ulaşılabilirlik Ve İletişim Süreçlerine Yönelik Cevapların Yüzde Dağılımları</i>					
	1	2	3	4	5
Dersin tanıtımı ve işlenişi hakkındaki bilgilendirme sayfası yeterliydi.	0	0	25	52	23
İletişim Bilgileri sayfası yeterliydi.	0	0	10	66	24
Her ihtiyaç duyduğumda sanal sınıf sorumlusu ile iletişim kurabildim.	0	7	33	46	14
Her ihtiyaç duyduğumda sanal sınıflar koordinatörü ile iletişim kurabildim.	0	9	18	56	17
Her ihtiyaç duyduğumda dersin hocası ile iletişim kurabildim.	0	3	17	58	22
Dönem boyunca yapılan duyurular yeterliydi.	0	2	8	50	40
Hafta içerisindeki değişiklikler ve yenilikler hakkında yeterli bilgilendirme yapıldı.	0	0	8	40	52

*Rakamlar yüzde dağılımlarını işaret etmektedir ve tam sayıya yuvarlanmış şekilde verilmiştir.

Yaklaşık 300 kişiye hitap eden dersi yürütmekle sorumlu, ders öğretim elemanları, sanal sınıf sorumluları ve sanal sınıflar koordinatörü olmak üzere toplam 16 kişi görev yapmıştır. İletişim Bilgileri sayfasından da açıklanan iletişim yöntemlerinin yanında blackboard sisteminde yer alan mesaj modülü sayesinde öğrenenler yetkili kişilere ulaşabilmek yönünde sıkıntı yaşamamışlardır. Ancak bahsi geçen iletişim yöntemleri eşzamansız iletişim araçlarından oluşmaktadır. Öğrenci bildirimlerine cevap vermek farklı zamanlara yansımıştır ve bu bağlamda oldukça düşük bir yüzde de olsa iletişim kurmanın zorluklarına değinen ve öğretim elemanlarına, sanal sınıflar koordinatörüne ve sanal sınıf sorumlusuna ulaşamadığını belirten öğrenciler olmuştur.

Blackboard üzerinden öğrenci kullanımına açılan Bilim Etiği dersi kapsamında her hafta ilgili içeriği kapsayan ve farkındalığı ortaya çıkarmaya yönelik öznel sorulardan oluşan ödevlere yer verilmiştir. Bu ödevlere yönelik yoğun soruların sorulduğu ders kategorisi sonuçları Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4					
<i>Çevrimiçi Yürütülen Bilim Etiği Dersine Yönelik Cevapların Yüzde Dağılımları</i>					
	1	2	3	4	5
Ödevler ders başarısını değerlendirmek için yeterliydi.	0	0	3	56	41
Ödevler yeterince anlaşılır nitelikteydi.	0	0	2	64	34
Ödevler için verilen süre yeterliydi.	0	2	7	51	40
Ödevler dersi daha iyi öğrenmem açısından yararlıydı.	0	0	6	67	27
Haftalık yayınlanan okuma parçaları, makaleler yeterliydi.	0	1	5	50	44
Bilim Etiği dersi mesleki gelişimime katkı sağladı.	0	9	12	43	36
Bu dersle birlikte bilimsel etik konularına daha duyarlı bakmaya başladım.	0	7	21	52	20
Derste yeterince ödev verildi.	0	0	13	65	22
Her hafta yeni bir modül açılması dersleri takibimi zorlaştırdı.	35	42	12	8	3
Her hafta yeni bir ödev olması bence gerekli değildi.	36	43	13	6	0
Bu dersin çevrimiçi verilmesi uygundur.	0	0	6	28	68

*Rakamlar yüzde dağılımlarını işaret etmektedir ve tam sayıya yuvarlanmış şekilde verilmiştir.

Sonuçlar incelendiğinde;

- ödevlerin geçerli ve yeterli içeriğe sahip olduğu,
- ödevler için verilen bir haftalık sürecin yeterli olduğu ve
- ödevlerin öğrenmelerine olumlu katkı sağladığı yönünde görüşlerin yoğunlaştığı görülmüştür.

Ders kategorisi altında öğrencilerin dersin genel olarak etik anlayış oluşturulmasında etkili olduğu ve bilimsel etik konularına yönelik farkındalık oluşturduğu, bu tarz konulara daha fazla duyarlı oldukları yönünde yoğunlaşan cevaplara ulaşılmıştır.

Tablo 4 incelendiğinde düşük yüzdeye de sahip olsa bazı olumsuz cevaplar olduğu görülmektedir. Bu cevaplar incelendiğinde ödevlerin haftalık olarak yayınlanmasının ve içeriklerin haftalık olmasının zorluğuna değinilmiştir. İçerikler normal şartlarda iki ya da üç saate incelenebilecek içerikler olarak ayarlanmıştır. Ödevler de benzer şekilde ilgili içerik kapsamında kişinin öznel fikirlerini yansıtabileceği sorulardan oluşmaktadır. Bu bağlamda

gelen olumsuz cevapların derse devam etmeyen ve sistemi tanıma fırsatı yakalayamamış küçük bir gruptan olduğu düşünülmektedir.

Ankette son madde olarak “Bu dersin çevrimiçi verilmesi uygundur” maddesine yer verilmiştir. Tablo 4 incelendiğinde ilgili maddenin “Tamamen Katılıyorum” seçeneğinin en büyük yüzdeye sahip olduğu görülmektedir. Bu bağlamda, ilgili dersin verimli olduğu, açık ve uzaktan öğrenme yaklaşımıyla tasarlanmış olan bu dersin amacına hizmet ettiği ve etkili olduğudur.

Sonuçlar

Çalışma sonunda öğrencilere kullanım, ulaşılabilirlik, iletişim ve dersin genel kapsamı hakkında anket maddeleri uygulanmış ve blackboard sistemi, iletişim, sanal sınıf sorumluları, koordinatör, öğretim elemanları, dersin içerikleri ve ödevler bağlamında görüşlerine ulaşılmıştır. Bulgularda da değinildiği gibi genel olarak öğrencilerin görüşlerinin olumlu olduğu sonucuna varılmıştır.

Ders kapsamında öğrencilerin haftalık içerikleri inceleyecek olması ve ilgili içerik kapsamında ödev etkinliklerini yerine getirmeleri öğrencilerin bütün dönem boyunca dersten kopmalarına engel olmuştur. Benzer şekilde ödevleri inceleyebilmeleri için uzun bir haftalarının olması, ayrıntılı çözümleme yapmalarına olanak tanımıştır. Taylor (2002)’ın da değindiği gibi eşzamansız iletişim araçlarının en büyük avantajı alıcının yani öğrenenin içeriği inceleyebilmeleri için geniş bir zaman dilimleri olmasıdır. Bu da üst düzey becerilere hitap edilebilmesine olanak tanır. Alanda uzman kişilerin bilim etiği ve örnek olaylar konularında öğrencilere seminerler vermesi ve bu seminerlerin kayıt altına alınarak daha sonra öğrencilerin bu kayıtları izleyebilmelerin sağlanması, Rovai(2000)’nin de belirttiği gibi, öğrencilerin sistemde yalnız olmadıkları hissini oluşturulabilmesine olanak tanımıştır.

Öneriler

- Çalışma kapsamında eşzamansız iletişim araçlarından yararlanılmıştır. Benzer bir çalışmada eşzamanlı iletişim araçlarıyla da öğrencilerle farklı mekan ve aynı zamanda bir araya gelinmesi sağlanabilir.
- Ders sonunda final sınavı yüz yüze yapılmıştır. Sonraki çalışmada sınav yapmak yerine uzaktan kapsamlı bir etkinlikle de öğrencilerin dersi tamamen uzaktan tamamlamaları sağlanabilir.

- Ders takibi süresince sadece öğrenme yönetim sistemine bağlı kalınmıştır. Öğrencilerin sosyal paylaşım platformlarında da ders bazında paylaşım yapmaları ve sosyal ağ analizleri de sonraki bir çalışmaya konu olabilir.
- Seminerler için öğrenciler yüz yüze toplantılara çağırılmıştır. Çok fazla katılımcı olduğundan seminer düzenlemek zorlu süreçlere dönüşmüştür. Seminer sayısını arttırmak için video konferans sistemleriyle ders tasarımı zenginleştirilebilir.
- Dersin etkililiğini belirlemek için öğrencilerden anket üzerinden görüşler alınmıştır. Farklı veri toplama araçlarıyla bilim etiği farkındalıklarını da değerlendirmek üzerine yoğunlaşılabilir.
- Örgün yürütülen ve katılımcı sayısı fazla olan benzer derslerde de açık ve uzaktan öğrenme yaklaşımlarından yararlanılabilir.

Not

Bu çalışma 21-23 Mayıs 2015 tarihleri arasında, İstanbul'da düzenlenen 1st International Congress on Distance Education and Educational Technology (ICDET- 2015) Konferansı'nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

Kaynakça

- Branch, R. M. (2009). *Instructional design: The ADDIE approach*. New York, NY: Springer.
- Duran, N., Önal, A., ve Kurtuluş, C. (2006). E- öğrenme ve kurumsal eğitimde yeni yaklaşım öğrenim yönetim sistemleri. *Akademik Bilişim Pamukkale Üniversitesi, Denizli*.
- Habanek, D. V. (2005). An examination of the integrity of the syllabus. *College Teaching*, 53(2), 62–64.
- Holmberg, B. (1989). *Theory and practice of distance education*. London, UK: Routledge.
- Keegan, D. (1996). *Foundations of distance education*. London, UK: Routledge.
- Moore, M. G., & Kearsley, G. (2005). *Distance education: A systems view*. Belmont, CA: Wadsworth.
- Özenç Uçak, N., ve Birinci, H. G. (2008). Bilimsel etik ve intihal. *Türk Kütüphaneciliği*, 22(2), 187-204.
- Rovai, A. P. (2000). Building and sustaining community in asynchronous learning networks. *The Internet and Higher Education*, 3(4), 285-297.
- Simonson, M., Smaldino, S., Albright, M., & Zvacek, S. (2012). *Teaching and learning at a Distance: Foundations of distance education* (5th ed.). Boston, MA: Pearson.
- Smith, P. L., & Ragan, T. J. (2005). *Instructional design*. (3rd ed.). Hoboken, NJ: Wiley.
- Taylor, R. W. (2002). Pros and cons of online learning – a faculty perspective. *Journal of European Industrial Training*, 26(1), 24-37.
- Wasley, P. (2008). The syllabus becomes a repository of legalese. *The Chronicle of Higher Education*, 54(27), A1.

Yazar Hakkında

Abdulkadir KARADENİZ



Abdulkadir Karadeniz, lisans eğitimini Dokuz Eylül Üniversitesi, Buca Eğitim Fakültesinde Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi bölümünde 2008 yılında tamamlamıştır. Yine Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsünde, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi bölümünde yüksek lisansını 2011 yılında “Multimedya destekli web tabanlı çalışma kitabının hazırlanması ve etkinliğinin araştırılması” isimli tezi ile tamamlamıştır. Şuanda Eskişehir Anadolu Üniversitesinde Uzaktan Eğitim alanında doktora eğitimine devam etmektedir. Aynı üniversitede Araştırma Görevlisi olarak çalışan Abdulkadir, Web 2.0, Açık ve uzaktan öğrenme, eğitim teknolojileri, kişisel öğrenme ortamları, öğretim tasarımı, eş zamanlı ve eş zamansız iletişim araçları gibi alanlarda çalışmalarını sürdürmektedir.

Posta adresi: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Eskişehir Türkiye 26470
Tel (İş): +90 222 335 0580 / D: 2455
Eposta: abdulkadirkaradeniz@anadolu.edu.tr